ਰਮਨੰਦ @ ਨੰਦਲਾਲ ਭਾਰਤੀ
ਬਨਾਮ
ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ
(ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 64-65 ਦੇ 2022)
ਅਕਤੂਬਰ 13, 2022
[ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ, ਐਸ. ਰਵੀਂਦਰ ਭਾਟ ਅਤੇ ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਿਆਂਕਾਂ]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860: ਧਾਰਾ 302 – ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਕੇਸ ਸੀ ਕਿ ਭਾਗਿਆਨੁਸਾਰ ਦਿਨ ਉੱਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੌ ਰਹੇ ਸਨ – ਕਤਲ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇੱਕ ਵਿਵਾਹਿਤ ਔਰਤ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਵਾਹੇਤਰ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ-ਪਤਨੀ ਨੇ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਖੋਜ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਬਰਾਮਦਗੀ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਸੀ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ – ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ – ਫੈਸਲਾ: ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ – ਸਿਰਫ ਖੋਜ ਨਾਲ ਹੀ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨਾ ਨਾਕਾਫੀ ਹੈ – ਖੋਜ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ – ਹੋਰ, ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹ (ਪੀਡਬਲਯੂ-6 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-7) ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ – ਬਾਹਰੀ ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹ ਦੇ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ – ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਸਬੰਧੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੋਟਿਵ ਜਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਝੂਠੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੜੀ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ – ਹੋਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ – ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872: ਧਾਰਾ 8 – ਮੋਟਿਵ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ – ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ – ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲਈ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ – ਦੋਸ਼ੀਪਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸੁਝਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਇਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪ੍ਰਵ□ਤੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ – ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੇਨ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ ਪੂਰੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਕਸੂਰੀ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੀ ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ – ਮੋਟਿਵ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਹੱਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ – ਮੋਟਿਵ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕੜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁੰਮ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੋਟਿਵ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ – ਮੋਟਿਵ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਲੇਖਕ ਸੀ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872: ਧਾਰਾ 27 – ਖੋਜ ਬਿਆਨ – ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਕੇਵਲ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ – ਹੋਰ ਖੋਜ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਖੋਜਿਆ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ – ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਛੁਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ

ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਖੋਜਿਆ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872: ਕਬੂਲਨਾਮਾ – ਵਰਗੀਕਰਨ ਅਤੇ ਦਾਇਰਾ – ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਅਤੇ ਅਨਿਆਇੱਕ ਵਜੋਂ ਵਰਗੀਕ□ਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਪਹਿਲਾ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਅਨਿਆਇਕ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਨਿਜੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅੱਗੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਜੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਹੋਵੇ ਪਰ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧਾਰਾ 164 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872: ਅਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ – ਭਾਰ – ਇਹ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ – ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਦਾ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕੋਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮੋਟਿਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਆਦਿ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872: ਕਬੂਲਨਾਮਾ – ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਆਧਾਰ – ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ – ਇਹ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਥਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਇਕ ਸਵੈਚਛਿਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿਆਣਪ ਦਾ ਨਿਯਮ ਇਹ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਇਸਨੂੰ ਸਵਤੰਤਰ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਪੁਖਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ – ਹੋਰ ਵੀ ਬਾਹਰੀ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਹਰ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪੁਖਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ – ਨਾਲ ਹੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਜੋ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਕਰਨ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸਵੈਚ੍ਛਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਅਣਇੱਛੁਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872: ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – 313 – ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਝੂਠੀ ਵਿਆਖਿਆ – ਕੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ 'ਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ – ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ – ਅਭਿਯੋਗ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਚਾਅ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ – ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਭਿਯੋਗ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਖਾਮੀ ਹੋਵੇ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਬਚਾਅ ਜਾਂ ਝੂਠੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਠੀਕ ਜਾਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ – ਸਿਰਫ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਣ ਜੋ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੀ ਝੂਠੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਝੂਠੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਕੜੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872: ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ – ਹੱਦ ਅਤੇ ਅਰਥ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਚ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਬੋਝ ਹੈ ਕਿ ਉਹ "ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ" ਦਿਖਾਵੇ – ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਇਹ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਮਾਮਲਾ ਉਚਿਤ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ – "ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਜੋ "ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਜ਼ਰੀਏ" ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਦਾਅਵਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਅਭਿਯੋਗ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉੱਚ ਮਿਆਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸਿਰਫ ਗਲਤ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਗਲਤ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਗਲਤ ਬਰੀਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੀ ਨਾਇੰਨਸਾਫੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ: ਅਨੁਚ੍ਛੇਦ 394 ਏ – ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਧਾਰਾ 304 – ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1987 – ਧਾਰਾ 9 – ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ – ਰਾਜ ਦਾ ਫਰਜ਼ – ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ – ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਬਚਾਅ ਦੀ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਰਾਜ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਾਮ ਦੇ ਲਈ ਬਚਾਅ ਵਕੀਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਆਪਣੀ ਸਰਬੋਤਮ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੈ – ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਸਰਦਾਰ, ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਵਫਾਦਾਰ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਦਿਖਾਵਟੀ, ਢੋਂਗੀ ਜਾਂ ਵਰਚੁਅਲ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜੋ ਭ੍ਰਾਮਕ, ਜੇ ਨਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਹੈ – ਗਰੀਬੀ ਕਦੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ

ਬਰਾਬਰ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਇਸ ਲਈ, ਜਟਿਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਵੇਂ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਹੀਂ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1.1 ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲਈ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: ਉਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀਪਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੁਝਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਪਨ ਵੱਲ ਬੇਖਟਕੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਜੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਲਈਆਂ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਚੇਨ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਾ ਛੱਡੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ; ਅਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਪਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸੰਭਵ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

[ਪੈਰਾ 46]

ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1984) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 116 : [1985] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

1.2 ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸੁਥਰਾ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਚੇਨ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕੇ ਜੋ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਪਨ ਵੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਵੇ। [ਪੈਰਾ 7]

2.1 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: (i) ਮੁਲਜ਼ਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ; (iv) ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ; (iii) ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ (iv) ਜਿੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਉਹ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 64]

2.2 ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਜੋ ਉਭਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਸਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਹਥਿਆਰ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ”। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਬਿਆਨ ਹੈ ਜੋ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਪੰਚਨਾਮਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਛੁਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ। ਸਿਰਫ ਖੋਜ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਛੁਪਾਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਖੋਜਿਆ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ

ਇਸਨੂੰ ਵਰਤਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਜੋ ਉਭਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 67]

ਮੁਰਲੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (2009) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 417 : [2009] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 378; ਮੋਹਮਦ ਇਨਾਯਤੁੱਲਾਹ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾ□ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1976) ਐਸ.ਸੀ. 483 : [1976] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 715; ਈਰਾਭਦਰੱਪਾ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1983) ਐਸ.ਸੀ. 446 : [1983] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 552; ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਦੇਓਮਨ ਉਪਾਧਿਆਯ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1960) ਐਸ.ਸੀ. 1125 : [1961] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 14 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੁਲੁਕੁਰੀ ਕੋਟਾਇਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1947 ਪੀ.ਸੀ. 67; ਦੁਧ ਨਾਥ ਪਾਂਡੇ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1981 ਐਸ.ਸੀ. 911 : [1981] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 771; ਬੋਧਰਾਜ ਉਰਫ ਬੋਧਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ (2002) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 45 : [2002] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 67; ਏ.ਐਨ. ਵੇਂਕਟੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ (2005) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 714 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

3.1 ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੋ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਿਆਇਕ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ। ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਨਿਜੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅੱਗੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਨਿਜੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 164 ਅਧੀਨ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ ਪਰ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 164 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦੇ ਹਨ: (i) ਕੀ ਉਹ ਸਵੈਚਛਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ? ਅਤੇ (ii) ਕੀ ਉਹ ਸੱਚੇ ਹਨ? [ਪੈਰਾ 80]

3.2 ਇੱਕ ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪਰਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਆ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲੱਭਦੀਆਂ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 85]

ਰਾਜ ਰਾਜਸਥਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਰਾਮ (2003) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 180 : [2003] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 445; ਮਦਨ ਗੋਪਾਲ ਕੱਕੜ ਬਨਾਮ ਨਵਲ ਦੁਬੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1993) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 204 : [1992] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 921; ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ (1977) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 452 : [1978] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 597 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸਹਾਦੇਵਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ (2012) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 403 : [2012] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 366 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

4. ਇਹ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੇਸ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਮੋਟੀਵ ਵੱਡੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਿਦਾਂਤ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਮੋਟੀਵ ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬਜਾਏ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਸਿੱਧ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਸਚ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟੀਵ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ

ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਵਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟੀਵ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕੜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁੰਮ ਲਿੰਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਭਿਯੋਗ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੋਟੀਵ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਮੋਟੀਵ ਸੀ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟੀਵ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੱਕ, ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ। [ਪੈਰਾ 87, 01]213-ਡੀ-ਈ; 215-ਡੀ]

ਸੰਪਤ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਗਿਰੀ (2012) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 124 : [2012] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 289 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

5.1 ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਝੂਠੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਲਿੰਕ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਝੂਠੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਝੂਠੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਵਧੀਕ ਲਿੰਕ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕੜੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹੱਤਵਹੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਿੰਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 92 ਅਤੇ 100][215-ਐਚ; 216-ਏ; 218-ਸੀ]

5.2 ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਚਾਅ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਿੰਕਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਝੂਠੀ ਦਲੀਲ ਜਾਂ ਝੂਠਾ ਬਚਾਅ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਾਧੂ ਲਿੰਕ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲਿੰਕ ਪੂਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਖਾਮੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਮੀ ਜਾਂ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਹੀ ਝੂਠੇ ਬਚਾਅ ਜਾਂ ਝੂਠੀ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਠੀਕ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। [ਪੈਰਾ 96]

5.3 ਝੂਠੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕੜੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ: (i) ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਚੇਨ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਸੰਤੋਖਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (ii) ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਚਿਤ ਬਚਾਅ। (iii) ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ।ਜੇਕਰ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਝੂਠੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਝੂਠੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕੜੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ। [ਪੈਰਾ 97, 98]

ਸ਼ੰਕਰਲਾਲ ਗਿਆਰਸੀਲਾਲ ਦੀਕਸਿਤ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1981) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 35 : [1981] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 384 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਚਾਰਲਸ ਆਰ. ਕੂਪਰ ਬਨਾਮ ਐਫ. ਡਬਲਿਊ. ਸਲੇਡ (1857-59) 6 ਐਚ.ਐਲ.ਸੀ. 746 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

6. ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਜੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਲੀਅਤਾਂ ਜਾਂ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ, ਸੰਜੀਦਾ, ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਜਾਂ ਬੇਦਾਗ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ

ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ, ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਢੰਗ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਨਾਲ। [ਪੈਰਾ 116][223-F-H]

7. ਇਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਧੀਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਗਰੀਬੀ, ਗਰੀਬੀ ਜਾਂ ਨਿਰਕਸ਼ਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਯੋਗ ਕਾਰਕ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦਾ ਵਕੀਲ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਣ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਬਚਾਅ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਵਾਸਤੇ ਬਚਾਅ ਵਕੀਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੁਹੱਈਆਤਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਬਚਾਅ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਜਾਂ ਵਕੀਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਉਚਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ ਬਚਾਅ ਵਕੀਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪੱਧਰ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਉਮੀਦ ਹੋਵੇਗੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਸਰਦਾਰ, ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਵਫਾਦਾਰ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਦਿਖਾਵਟੀ, ਢੋਂਗੀ ਜਾਂ ਵਰਚੂਅਲ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜੋ ਭ੍ਰਾਮਕ, ਜੇ ਨਾ ਫਰੇਬੀ ਹੋਵੇ।[ਪੈਰਾ 119]

ਧਨੰਜ॰ ਸ਼ੰਕਰ ਸ਼ੈੱਟੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2002) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 596 : [2002] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 352; ਮੋਹਰ ਰਾਏ ਅਤੇ ਭਰਤ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1968 ਐਸ.ਸੀ. 1281 : [1968] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 525; ਲਕਸ਼ਮੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1976) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 394; ਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1990) ਕ੍ਰਿਲਜ 1510; ਆਸ਼ੀਸ਼ ਬਾਥਮ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2002) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 317 : [2002] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 146; ਕਿਸ਼ੋਰ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1991) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 286 : [1990] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 105; ਜ਼ਹੀਰਾ ਹਬੀਬੁੱਲਾਹ ਸ਼ੇਖ਼ (5) ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2006) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 374 : [2006] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1081; ਰਾਂਚੋਦ ਮਾਥੁਰ ਵਾਸਵਾ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (1974) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 581 : [1974] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 72; ਮਾਧਵ ਹਾਯਾਵਦਨਰਾਵ ਹੋਸਕੋਟ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1978) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 544 : [1979] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 192; ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (2002) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 702 : [2001] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 163 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[1985] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88 ਪੈਰਾ 48 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[2009] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 378 ਪੈਰਾ 62 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[1976] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 715 ਪੈਰਾ 64 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[1983] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 552 ਪੈਰਾ 64 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[1961] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 14 ਪੈਰਾ 64 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[1981] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 771 ਪੈਰਾ 69 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2002] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 67 ਪੈਰਾ 72 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

(2005) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 714 ਪੈਰਾ 73 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2003] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 445 ਪੈਰਾ 80 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[2012] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 366 ਪੈਰਾ 83 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1992] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 921 ਪੈਰਾ 84 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[1978] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 597 ਪੈਰਾ 84 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[2012] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 289 ਪੈਰਾ 89 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[1985] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88 ਪੈਰਾ 98 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1981] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 384 ਪੈਰਾ 105 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2002] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 352 ਪੈਰਾ 111 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1968] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 525 ਪੈਰਾ 112 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

(1976) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 394 ਪੈਰਾ 113 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2002] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 146 ਪੈਰਾ 116 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1990] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 105 ਪੈਰਾ 123 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2006] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1081 ਪੈਰਾ 124 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1974] 1 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 72 ਪੈਰਾ 125 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1979] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 192 ਪੈਰਾ 127 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2001] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 163 ਪੈਰਾ 129 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਤੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 64-65 ਦੇ 2022.

ਉੱਚ ਨਿਆਂਕਾਲਯ ਜੁਡੀਸ਼ੀਚਰ ਐਟ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ, ਲਖਨਊ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 09.07.2021 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਕੈਪੀਟਲ ਸੈਂਟੈਂਸ ਨੰਬਰ 01 ਦੇ 2016 ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1959 ਦੇ 2016 ਵਿੱਚ।

ਐਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਰੈੱਡੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਵਿਭੋਰ ਜੈਨ, ਮਿਸ ਸਤੁਤੀ ਰਾਏ, ਸਾਹਿਲ ਨਵੀਨ, ਮਿਸ ਅਖਿਲਾ ਪਾਲੇਮ, ਮਹਫੂਜ਼ ਅਹਸਨ ਨਾਜ਼ਕੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਆਦਰਸ਼ ਉਪਾਧਯਾਯ, ਅਨੁਰਾਗ ਕਿਸ਼ੋਰ, ਅਮਿਤ ਸਿੰਘ, ਅਜੈ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ, ਐਨ. ਦੁਬੇ, ਅਮਨ ਪਾਠਕ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਵਾਬੀ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ

ਜੇ. ਬੀ. ਪਾਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਮਹਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਮਾਰਕ ਟਵੈਨ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ:

"ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਲਓ, ਇਸਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੋ, ਅੱਖਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਿਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਾਮਲਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

2. ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ, ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ, ਉੱਚ ਨਿਆਂਕਾਲਯ ਜੁਡੀਸ਼ੀਚਰ ਐਟ ਅੱਲਾਹਾਬਾਦ, ਲਖਨਊ ਬੈਂਚ ਵਲੋਂ ਮਿਤੀ 09.07.2021 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

3. ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, "ਆਈਪੀਸੀ") ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ (ਸੈਸ਼ਨਜ ਜੱਜ, ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ) ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ 20,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਹੋਰ ਸਖਤ ਕੈਦ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਜਦਕਿ ਸੈਸ਼ਨਜ ਜੱਜ, ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਉੱਚ ਨਿਆਂਕਾਲਯ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕੀਤਾ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 366 ਦੀ ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, "ਸੀਆਰਪੀਸੀ"), ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1959 ਦੇ 2016 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਉੱਚ ਨਿਆਂਕਾਲਯ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1959 ਦੇ 2016 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 366 ਅਧੀਨ ਮੌਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ।

4. ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ।

ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ

5. ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਮਾਨੰਦ ਪਿਛਲੇ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗੀਤਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨਾਲ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਇਸ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ, ਪੰਜ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ— ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਚਾਰ ਧੀਆਂ, ਨਾਮ ਵਜੋਂ ਗੌਰਵ ਅੰਬੇਡਕਰ ਉਮਰ 10 ਸਾਲ, ਤੁਲਸੀ ਉਮਰ 7 ਸਾਲ, ਲਕਸ਼ਮੀ ਉਮਰ 5 ਸਾਲ, ਕਾਜਲ ਉਮਰ 3 ਸਾਲ ਅਤੇ ਗੁੱਡੀ ਉਮਰ ਇੱਕ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਮਹੀਨਾ।

6. ਘਟਨਾ ਦੀ ਉਸ ਭਾਗਿਆਨਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਯਾਨੀ ਜਨਵਰੀ ਦੀ 21ਵੀਂ ਅਤੇ 22ਵੀਂ ਦੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਪਿੰਡ ਬਸਦੀਆ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੌਂ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਕਾ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਕਟਾਊ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਉਮਰ 10 ਸਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪਰਾਧ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਮੋਟੀਵ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਨਾਲ ਮਨਜੂ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਨਾਲ ਬਾਹਰਲਾ ਵਿਆਹੁਤਾ ਸੰਬੰਧ ਸੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਹੋਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਮਲੀ, ਸੰਗੀਤਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਮਨਜੂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸੰਗੀਤਾ ਨੂੰ ਬਲਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

7. ਇਹ ਸਭ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ (FIR) ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿ PW-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰਾਇਦਾਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਸਾਲਾ (ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਪਤੀ) ਹੈ। FIR ਨੂੰ PW-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰਾਇਦਾਸ ਦੁਆਰਾ ਧੌਰਹਰਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ 'ਤੇ 22.01.2010 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9:45 ਵਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। FIR (Ext. 40) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:-

"ਨੂੰ, ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫਸਰ, ਕੋਤਵਾਲੀ-ਧੌਰਹਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੀਰੀ। ਸਰ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਸ਼ੰਭੂ ਰਾਇਦਾਸ ਸਵਰਗੀ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਆਮ ਲਾਲ ਰਾਇਦਾਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਿੰਡ – ਨਾਮਦਾਰ ਪੁਰਵਾ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ – ਕੋਤਵਾਲੀ ਧੌਰਹਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅੱਜ 22.01.2010 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਲਗਭਗ 6.30 ਵਜੇ ਮੇਰਾ ਸਾਲਾ (ਭਰਾ-ਇਨ-ਲਾ) ਰਮਾਨੰਦ ਰਾਇਦਾਸ ਪੁੱਤਰ ਗੋਬਰੇ ਰਾਇਦਾਸ ਨਾਮਦਾਰ ਪੁਰਵਾ, ਹੈਮਲੈਟ-ਅਮੇਠੀ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਧੌਰਹਰਾ, ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ, "ਕਲ ਰਾਤ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 1.00 ਵਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਖੜਕਾਇਆ, ਮੈਂ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੌਣ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਟਾਰਚ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿ ਪਿੰਡ- ਬਸਦੀਹਾ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਇਸ਼ਾਨਗਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਰਮਾਨੰਦ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ; ਮੈਂ ਬਚ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਕੂਦ ਕੇ ਨੀਚੇ ਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਇੱਕ ਬਦਮਾਸ਼ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਬੱਟ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ। ਮੈਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੁਪ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਬਦਮਾਸ਼ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ।ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ, ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚੋਂ ਧੂੰਆਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਬੇਹਾਨ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ ਪੁਰਵਾ ਅਤੇ ਖਲੀਕ ਦੇ ਕਰੱਸ਼ਰ ਵਿਖੇ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਰਾਮਨਗਰ ਲਹਿਬਾੜੀ ਵਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਆਈ ਇੱਥੇ ਭੱਜ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ।" ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਰਾਮਾਨੰਦ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰਾਮਾਨੰਦ ਅਰਥਾਤ ਸੰਗੀਤਾ, ਉਮਰ ਕਰੀਬ 35 ਸਾਲ, ਧੀਆਂ ਤੁਲਸੀ ਉਮਰ ਕਰੀਬ 7 ਸਾਲ, ਲਕਸ਼ਮੀ ਉਮਰ ਕਰੀਬ 5 ਸਾਲ, ਕਾਜਲ ਲਗਭਗ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 11⁄2 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਸੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਸੜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੇ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਇੱਕ ਬਾਲਟੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ. ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ ਘਰ-ਘਰ, ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਨਿੱਘ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਅੱਗ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ (ਆਗ ਤਾਪਨੇ ਲਗਾ)। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਸ. ਅਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਝਿੜਕਿਆ ਕਿ, “ਤੇਰੀ ਪਤਨੀ-ਧੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸੇਕ ਰਹੇ ਹੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ"

ਇਸ 'ਤੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਲਾਜ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੋ।"

ਅੰਗੂਠੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ (T.I.) ਸ਼ੰਭੂ ਰੈਦਾਸ, ਬਿਨੈਕਾਰ, ਸ਼ੰਭੂ ਰੇਦਾਸ ਪੁੱਤਰ ਸਵਰਗੀ ਸ਼ਿਆਮ ਲਾਲ ਰਾਏਦਾਸ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਸ ਨਾਮਦਾਰ ਪੁਰਵਾ, ਹੈਮਲੇਟ ਅਮੇਠੀ, ਥਾਣਾ ਧੂਰਾਹਾਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੇੜਾ। ਮਿਤੀ 22.01.2010।”

[ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ]

8. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਿੱਧੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰੈਦਾਸ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਸੀ ਲਗਭਗ 6:30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰੈਦਾਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਲਗਭਗ 1 ਵਜੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰੈਦਾਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਤਦਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਉਪਰੋਕਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ।

9. ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਉੱਤੇ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪੰਜ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇਨਕ੍ਵੈਸਟ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਲਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਦੀ ਸਾਈਟ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ (ਐਕਸ. 6)। ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੰਜ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਗਰਦਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੱਟੇ ਗਏ ਜ਼ਖਮ ਭੁਗਤੇ ਸਨ। ਸਾੜਨ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੱਟੇ ਗਏ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤੇ ਮੋਰਟਮ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅੰਤੇ ਮੋਰਟਮ ਸਿਰ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਸਦਮਾ ਅਤੇ ਖੂਨ ਬਹਿਣਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

10. ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 24 ਜਨਵਰੀ, 2010 ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਸਵੈਚਛਿਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏਗਾ ਜਿੱਥੇ ਉਸਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਯਾਨੀ ਬੰਕਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਛੁਪਾਏ ਸਨ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦਾ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ (ਐਕਸ. 5)। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3, ਬਾਬੂਰਾਮ ਹੰਸ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮਚਰਨ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-4, ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਪੁੱਤਰ ਪੰਚਾਉ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰਾਇਦਾਸ, ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2, ਛਤਰਪਜਲ ਰਾਇਦਾਸ (ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਦਾ ਭਰਾ) ਦਾ ਬਿਆਨ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ।

11. ਜਾਂਚ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸੈਕਸ਼ਨ 302 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ, ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 209 ਅਧੀਨ ਸੈਸ਼ਨਜ ਜੱਜ, ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਸੌਂਪਣ ਉੱਤੇ, ਸੈਸ਼ਨਜ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨੰਬਰ 379 ਦਾ 2010 ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਹੋਇਆ।

12. 06.07.2010 ਨੂੰ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨਜ ਜੱਜ, ਫਾਸਟ ਟ੍ਰੈਕ ਕੋਰਟ, ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੀਰੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਚਾਰਜ ਤੈਅ ਕੀਤਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਚਾਰਜ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

13. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਗਵਾਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ:

ਕ੍ਰਮਾਂਕ.
ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ – ਗਵਾਹ

1.ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਸ਼ੰਭੂ ਰਾਇਦਾਸ

2.ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਛਤਰਪਾਲ ਰਾਇਦਾਸ

3.ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਹਾਂਸ

4.ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ

5.ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਡਾ. ਏ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ

6.ਪੀਡਬਲਯੂ-6 ਐਸ.ਆਈ. ਉਮਾ ਸ਼ੰਕਰ ਮਿਸ਼ਰਾ

7.ਪੀਡਬਲਯੂ-7 ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਯੋਗੇਂਦਰ ਸਿੰਘ

8.ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਡਾ. ਐਸ.ਪੀ. ਸਿੰਘ

9.ਪੀਡਬਲਯੂ-9 ਡਾ. ਅੰਕਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ

10.ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਐਚ.ਐਮ. ਧਨੀ ਰਾਮ ਵਰਮਾ

14. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ:

ਕ੍ਰਮਾਂਕ.

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਗਵਾਹੀ

1.ਤਹਿਰੀਰ/ਲਿਖਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ
[ਐਕਸ. ਕਾ-1]

2.ਮ੍ਰਿਤਕ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੀ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ
[ਐਕਸ. ਕਾ-2]

3.ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਾਜਲ ਦੀ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ
[ਐਕਸ. ਕਾ-3]

4.ਮ੍ਰਿਤਕ ਛੋਟੀ @ ਗੁੱਡੀ ਦੀ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ
[ਐਕਸ. ਕਾ-4]

5.ਕਤਲ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ[ਐਕਸ. ਕਾ-5] 6. ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਦੀ ਸਾਈਟ ਯੋਜਨਾ[ਐਕਸ. ਕਾ-6]

7. ਕਤਲ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਸਾਈਟ ਯੋਜਨਾ
[ਉਦਾ. ਕਾ-7]

8. ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ
[ਉਦਾ. ਕਾ-8]

9. ਸੁਆਹ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਸਾਫ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ
[ਉਦਾ. ਕਾ-9]

10. ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ
[ਉਦਾ. ਕਾ-10]

11. ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲੈਸ਼
[ਉਦਾ. ਕਾ-11]

12. ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਪੇਪਰ ਨੰਬਰ 13
[ਉਦਾ. ਕਾ-12]

13. ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਸਬੰਧੀ ਨਮੂਨਾ ਮੋਹਰ
[ਉਦਾ. ਕਾ-13]

14. ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਸਬੰਧੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ
[ਉਦਾ. ਕਾ-14]

15. ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਸਬੰਧੀ ਸੀ.ਐਮ.ਓ. ਨੂੰ ਪੱਤਰ
[ਉਦਾ. ਕਾ-15]

16. ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ

[ਉਦਾ. ਕਾ-16]

17. ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲੈਸ਼
[ਉਦਾ. ਕਾ-17]

18. ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਤੁਲਸੀ ਸਬੰਧੀ ਨਮੂਨਾ ਮੋਹਰ
[ਉਦਾ. ਕਾ-18]

19. ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਤੁਲਸੀ ਸਬੰਧੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ[ਉਦਾ. ਕਾ-19] ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਤੁਲਸੀ ਸਬੰਧੀ ਸੀ.ਐਮ.ਓ. ਨੂੰ ਪੱਤਰ

[ਉਦਾ. ਕਾ-20]

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਪੇਪਰ ਨੰਬਰ 13

[ਉਦਾ. ਕਾ-21]

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਕਾਜਲ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ

[ਉਦਾ. ਕਾ-22]

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਕਾਜਲ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਪੇਪਰ ਨੰਬਰ 13

[ਉਦਾ. ਕਾ-23]

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਕਾਜਲ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲੈਸ਼

[ਉਦਾ. ਕਾ-24]

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਕਾਜਲ ਸਬੰਧੀ ਨਮੂਨਾ ਮੋਹਰ

[ਉਦਾ. ਕਾ-25]

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਕਾਜਲ ਸਬੰਧੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ

[ਉਦਾ. ਕਾ-26]

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਕਾਜਲ ਸਬੰਧੀ ਸੀ.ਐਮ.ਓ. ਨੂੰ ਪੱਤਰ

[ਉਦਾ. ਕਾ-27]

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ

[ਉਦਾ. ਕਾ-28]

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲੈਸ਼

[ਉਦਾ. ਕਾ-29]

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਪੇਪਰ ਨੰਬਰ 13

[ਉਦਾ. ਕਾ-30]

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਸਬੰਧੀ ਨਮੂਨਾ ਮੋਹਰ

[ਉਦਾ. ਕਾ-31]

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਸਬੰਧੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ

[ਉਦਾ. ਕਾ-32] ਪ੍ਰਦੇਸ਼ [ਜੇ. ਬੀ. ਪਰਦੀਵਾਲਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

33. ਸੀ.ਐਮ.ਓ. ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਲਕਸਮੀ ਬਾਰੇ ਪੱਤਰ
[ਐਕਸ. ਕਾ-33]

34. ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਛੋਟੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ
[ਐਕਸ. ਕਾ-34]

35. ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਛੋਟੀ @ ਗੁੱਡੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲਾਸ਼
[ਐਕਸ. ਕਾ-35]

36. ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਛੋਟੀ @ ਗੁੱਡੀ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਪੇਪਰ ਨੰਬਰ 13
[ਐਕਸ. ਕਾ-36]

37. ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਛੋਟੀ @ ਗੁੱਡੀ ਬਾਰੇ ਨਮੂਨਾ ਮੋਹਰ
[ਐਕਸ. ਕਾ-37]

38. ਰਿਜ਼ਰਵ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਛੋਟੀ @ ਗੁੱਡੀ ਬਾਰੇ ਪੱਤਰ
[ਐਕਸ. ਕਾ-38]

39. ਸੀ.ਐਮ.ਓ. ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੁਮਾਰੀ ਛੋਟੀ @ ਗੁੱਡੀ ਬਾਰੇ ਪੱਤਰ
[ਐਕਸ. ਕਾ-39]

40. ਚਿੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.
[ਐਕਸ. ਕਾ-40]

41. ਜਨਰਲ ਡਾਇਰੀ ਦੀ ਕਾਪੀ
[ਐਕਸ. ਕਾ-41]

42. ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ
[ਐਕਸ. ਕਾ-42]

43. ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਦੀ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ
[ਐਕਸ. ਕਾ-43]

44. ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ
[ਐਕਸ. ਕਾ-44]

15. ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਅਧੀਨ ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਬੇਕਸੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਬਚਾਅ ਲਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗੀਤਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਭਰਾ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਸੰਗੀਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀ 22 ਜਨਵਰੀ, 2010 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 1 ਵਜੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੰਜ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ।

16. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ:

(i) ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਖੋਜ।NONE NONE

(ii) NONEਦੋ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਬੂਲਨਾਮਾ।NONE NONE

(iii) NONEਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਮਕਸਦ।NONE NONE

(iv) NONEਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਝੂਠੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਸਵਾਭਾਵਿਕ ਵਿਵਹਾਰ।NONE NONE

17. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

18. ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ

19. ਸ੍ਰੀ ਐਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਰੈੱਡੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਚਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਧੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਰੈੱਡੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ-3, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਹੰਸ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4, ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੋਣ। ਸ੍ਰੀ ਰੈੱਡੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਇਸ ਦੀ ਲੇਖਕਤਾ ਜਾਂ ਛੁਪਾਉਣ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰ◌ੰਖਲਾ ਦੇ ਲਿੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰਤਾ

ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਤੇ ਅਣਖੋਜੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਾਰਣਾ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਜਾਂ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

20. ਮਿਸਟਰ ਰੈੱਡੀ ਨੇ ਜੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਅਸਲ ਵਿੱਚ 'ਬਣਾਏ ਗਏ' ਗਵਾਹ ਹਨ। ਗੈਰ-ਅਦਾਲਤੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਹ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਨਹੀਂ ਹਨ।

21. ਮਿਸਟਰ ਰੈੱਡੀ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੋਟਿਵ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਮੋਟਿਵ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਬਾਹਰਲਾ ਵਿਆਹੁਤਾ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਹਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਮੋਟਿਵ ਵਜੋਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਠੋਸ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂਕਿ ਮੋਟਿਵ ਦੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

22. ਮਿਸਟਰ ਰੈੱਡੀ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤੇ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ। ਇਹ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਖੂਨ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੇਰੀ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਵਿਜ਼. ਬ੍ਰਿਜ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਧੌਰਹਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਖੇਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-9, ਡਾ. ਅੰਕਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਕ ਮੈਡੀਕਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਐਕਸਟ. 44 ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।

23. ਮਿਸਟਰ ਰੈੱਡੀ ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਦੋ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਅਗੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਹਰੀ ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਯਾਨੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ।

24. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਮਿਸਟਰ ਰੈੱਡੀ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਅਸਵਾਭਾਵਿਕ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮਿਸਟਰ ਰੈੱਡੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਰਾਜ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ

25. ਮਿਸਟਰ ਆਦਰਸ਼ ਉਪਾਧਿਆਯ, ਜੋ ਕਿ ਜਵਾਬੀ-ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਹਨ, ਨੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਗਲਤੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡੋ, ਨੀਵਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਣਾ

ਸੀ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-3, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਹੰਸ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-4, ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਜਵਾਬ ਅੱਗੇ ਜਿਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਬਾਹਰੀ ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਮੋਟੀਵ ਸੀ।

26. ਮਿਸਟਰ ਉਪਾਧਿਆਯ ਨੇ ਜੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਸੰਗੀਤਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਉਸਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਰ ਮਾਸੂਮ ਨਾਬਾਲਗ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਨਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਖੌਫਨਾਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

27. ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਅਭਿਯੋਜਨ ਪੱਖ ਬੱਧਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੱਟਾਂ ਸਤਹੀ ਸੁਭਾਵ ਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਗੰਭੀਰ ਸੁਭਾਵ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਭਿਯੋਜਨ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਸਲ ਜੜ੍ਹ ਜਾਂ ਉਤਪਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਸੰਦੇਹ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਹੀ ਅਭਿਯੋਜਨ ਪੱਖ ਨੂੰ ਉਹ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਿ ਚਾਰ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਮਲਾਵਰ ਸਨ, ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਸਵਾਭਾਵਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾਲ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਸਟਰ ਉਪਾਧਿਆਯ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਗੰਧ ਕਿਉਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਤਰਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਡਰ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਕਿ ਇੱਕ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਅੱਗਿਆਰੂ ਤੋਂ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ, ਵੀ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰਤੂਸ ਜਾਂ ਛਰੇ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।

28. ਮਿਸਟਰ ਉਪਾਧਿਆਯ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਸਾਧਾਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਦਰਜ ਦੋਸ਼ੀਵਾਦੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਿਰਧਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨੂੰ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

29. ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਮਿਸਟਰ ਉਪਾਧਿਆਯ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ

30. ਪੀਡਬਲਿਊ-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰਾਇਦਾਸ ਪਹਿਲਾ ਸੂਚਨਾਕਰਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਸਾਲਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਪਤੀ। 22.01.2010 ਨੂੰ ਜਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ 'ਤੇ ਸੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਵੇਰੇ 6:30 ਵਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਤ 1 ਵਜੇ ਚਾਰ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਾਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੌਣ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਟਾਰਚ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਹੇਠ ਵੇਖਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ [ਪਿੰਡ ਬਸਾਡੀਹਾ ਤੋਂ ਸੀ। ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਛੱਤ ਤੋਂ

ਕੁੱਦ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਚਾਰ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਬੱਟ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਧੂੰਆਂ ਨਿਕਲਦਾ ਦੇਖਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਦਦ ਲਈ ਬੁਚਨਪੁਰਵਾ, ਖਲੀਲਪੁਰਵਾ ਅਤੇ ਲਖੀ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਇਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੀ PW-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰਾਇਦਾਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੰਗੀਤਾ ਅਤੇ ਚਾਰ ਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੜੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ। PW-1 ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੁਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਬਾਣੀਆਂ (ਬਣਿਆਣ) ਕੱਢ ਕੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅੱਗ. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਗਰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। 'ਤੇ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਉਹ ਅੱਗ ਦੇ ਕੋਲ ਕਿਵੇਂ ਬੈਠ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਸਨ ਮਾਰਿਆ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰਾਇਦਾਸ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧੂੜਹਾਰਾ ਗਿਆ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਚਾਰ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸ਼ੱਕੀ ਵਜੋਂ ਵਿਅਕਤੀ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਨੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੰਗੀਤਾ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ। ਮੰਜੂ ਦੀ ਮੰਗਣੀ ਦੀ ਰਸਮ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਾਮਾਨੰਦ ਨੂੰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 307 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ. ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਗੀਤਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਰਾਮਾਨੰਦ ਦੇ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ। ਉਸ ਕੋਲ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿੱਤੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸਰਕਾਰ. ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਘਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਾਢੇ 6 ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ, PW-1 ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲਿਆ ਬਹੁਤ ਤਣਾਅ ਵਿੱਚ. ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਤ ਦੇ 2 ਵਜੇ ਤੱਕ ਯਾਨੀ 23 ਜਨਵਰੀ 2010 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਤੱਕ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਾਮਾਨੰਦ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਭਰ ਵਿੱਚ. ਉਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਥਾਣੇ ਛੱਡ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਮਾਨੰਦ - ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮਾਨੰਦ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਚਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਦਿਨ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਮਾਨੰਦ ਲਗਾਤਾਰ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ।

31. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਜੋ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਵੇਰੇ 6:30 ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਇਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਜਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸੰਗੀਤਾ ਅਤੇ ਚਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੜਦਾ ਵੇਖਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਲਾਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸੰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪੁੱਜਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਖਰੀ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹੀ ਸੀ।

32. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2, ਛਤਰਪਾਲ ਰੈਦਾਸ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2 ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਵਾਹਿਮ ਸੰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਦਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੰਗੀਤਾ ਨੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਤਪੀੜਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਕ੍ਰਾਸ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਰਾਹੀਂ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2 ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਮਾਨੰਦ ਨੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2 ਅਨੁਸਾਰ,

ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਐਸਾ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2 ਨੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰੈਦਾਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਂਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਮਾਨੰਦ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਖ਼ੂਨ ਨਾਲ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੁੱਜਾ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2 ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਵੇਰੇ 8 ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲੈ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਰਾਮਾਨੰਦ- ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੀ ਹਮਲਾਵਰ ਸੀ।

33. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਜੋ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਵਾਹੇਤਰ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਬੇਤਾਬ ਸੀ। ਵਿਵਾਹੇਤਰ ਸੰਬੰਧ ਕਾਰਨ, ਸੰਗੀਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮਾਨੰਦ ਨੇ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵੀ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2 ਨੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰਾਇਦਾਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਬੁਝਾਉਂਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 8 ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

34. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਹੰਸ ਨੂੰ ਵਿਵਾਹੇਤਰ ਜੁਰਮ ਦੀ ਕਬੂਲਾਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 23.01.2010 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੇ ਸੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਕੇ ਕਰੀਬ ਆਇਆ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਅੱਗੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਚਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕਬੂਲਾਤ ਕੀਤੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਰਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਗੂ ਸੀ। ਪਰ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਬੂਲਾਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਨੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਿੰਡ ਨਾਮਦਾਰ ਪੁਰਵਾ ਤੋਂ 30 ਤੋਂ 35 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ।

35. ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸਾਂਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਹੰਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।

36. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-4, ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਪੁੱਤਰ ਪਾਂਚੂ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ- 4 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜੁਰਮ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਹੇਤਰ ਜੁਰਮ ਦੀ ਕਬੂਲਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-4 ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ, ਉਹ ਬੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ 22.01.2010 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 6:30 ਵਜੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਉਸਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-4 ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੱਚ ਦੱਸੇਗਾ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-4 ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਅੱਗੇ ਕਬੂਲਾਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਸੰਗੀਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੁੱਜਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਮਾਨੰਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮਾਨੰਦ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਵੇਰੇ 6:30 ਵਜੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਆਇਆ, ਉਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕਮੀਜ਼ ਅਤੇ ਪੈਂਟ ਤੇ ਖ਼ੂਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 6:30 ਵਜੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਸੀ ਸਵੇਰੇ.

37. ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਜੋ ਗੱਲ ਉਭਰ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 22.01.2010 ਨੂੰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਵੇਰੇ 6:30 ਵਜੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਅੱਗੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਇਕ ਅਦਾਲਤੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਕਾਰਨ ਦੱਸਾਂਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-4, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਹੰਸ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ।

38. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-5, ਡਾ. ਏ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲਕਸ਼ਮੀ, ਕਾਜਲ ਅਤੇ ਛੋਟੀ @ ਗੁੱਡੀ ਦੇ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਕੀਤੇ। ਡਾ. ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 23.01.2010 ਨੂੰ, ਉਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਹਿਲਾ ਚਿਕਿਤਸਾਲਯ, ਲਖੀਮਪੁਰ ਵਿੱਚ ਰੇਡੀਓਲੋਜਿਸਟ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹਾਂ ਦੇ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਹਰੇਕ ਤਿੰਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸ਼ਰਮਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਤਿੰਨਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਕ ਅਤੇ ਖੂਨ ਦਾ ਬਹਾਉ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹਾਂ 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਜਲਣ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਇੱਕ ਤਿੱਖੇ ਧਾਰ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੰਕਾ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

39. ਪੀਡਬਲਿਊ-5, ਡਾ. ਏ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ।

40. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-6, ਉਮਾ ਸ਼ੰਕਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਪੀਡਬਲਿਊ-6, ਉਮਾ ਸ਼ੰਕਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਬਾਹਜਾਮਪ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੀਮ ਗਾਓਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੇਰੀ ਵਿੱਚ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਚੌਕੀ ਇੰਚਾਰਜ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 24ਵੇਂ ਨਵੰਬਰ, 2010 ਨੂੰ, ਉਹ ਧੌਰਹਰਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ।

ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 24.11.2010 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਯਾਨੀ ਕਿ ਬੰਕਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਕਿੱਥੇ ਲੁਕਾਏ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਿਊ-6 ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਉਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪੀਡਬਲਿਊ-7 ਨਾਲ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗਏ ਜਿਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਿਊ-6 ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-2, ਛਤਰਪਾਲ ਪੁੱਤਰ ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪੁੱਤਰ ਅਸ਼ਰਫੀ ਲਾਲ, ਦੋਵੇਂ ਨਾਮਦਾਰ ਪੁਰਾ ਦੇ ਵਾਸੀ, ਨੂੰ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊ-6 ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧਨੀਆ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਯਾਨੀ ਕਿ ਬੰਕਾ ਅਤੇ ਵੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਕੱਢੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊ-6 ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਵੇਖਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ।

41. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-7, ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਯੋਗੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਿਊ-7 ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 23.01.2010 ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-2, ਛਤਰਪਾਲ ਰੈਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 24.01.2010 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 25.01.2010 ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਪੀਡਬਲਿਊ-7, ਯੋਗੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ।

42. ਸਾਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-8 ਡਾ. ਐਸ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡਾ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੁਲਸੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਾ ਦੇ ਪੋਸਟ ਮੋਰਟਮ ਕੀਤੇ ਸਨ।

43. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-9, ਡਾ. ਅੰਕਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਿਊ-9 ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 22.01.2010 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸੀ.ਐਚ.ਸੀ. ਧੌਰਹਰਾ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 22.01.2010 ਨੂੰ ਉਹ ਸੀ.ਐਚ.ਸੀ. ਧੌਰਹਰਾ ਵਿੱਚ ਇੰਚਾਰਜ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ

ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਾਮਾਨੰਦ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਧੌਰਹਰਾ ਦੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਬ੍ਰਿਜ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਯਾਦੀ ਨਾਲ ਸੀ.ਐਚ.ਸੀ. ਧੌਰਹਰਾ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ, ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜਖਮਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

“1. ਸਿਰ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ, ਖੱਬੇ ਕੰਨ ਤੋਂ 10 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਉੱਪਰ, 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦਾ ਫਟਿਆ ਹੋਇਆ ਜਖਮ।

2. ਸਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 5 ਸੈਂ.ਮੀ. x 0.5 ਸੈਂ.ਮੀ. ਦਾ ਲੈਸਰੇਟਿਡ ਜ਼ਖਮ; ਜ਼ਖਮ 1 ਤੋਂ 2 ਸੈਂ.ਮੀ. ਦੂਰ।

3. ਸਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 4.5 ਸੈਂ.ਮੀ. x 0.5 ਸੈਂ.ਮੀ. ਦਾ ਲੈਸਰੇਟਿਡ ਜ਼ਖਮ; ਜ਼ਖਮ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ 1 ਸੈਂ.ਮੀ. ਦੂਰ।

4. ਗਰਦਨ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਉੱਪਰਲੇ ਸਤਹ ਦਾ ਸਾੜਾ ਜ਼ਖਮ ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ 8 ਸੈਂ.ਮੀ. x 6 ਸੈਂ.ਮੀ.

5. ਗਰਦਨ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਉੱਪਰਲੇ ਸਤਹ ਦਾ ਸਾੜਾ ਜ਼ਖਮ ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ 10 ਸੈਂ.ਮੀ. x 7 ਸੈਂ.ਮੀ.”

44. ਡਾ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜ਼ਖਮ ਸਾਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਗੰਧ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਡਾ. ਸਿੰਘ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜ਼ਖਮ ਨੰਬਰ 1, 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਬੱਟ ਨਾਲ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜ਼ਖਮ ਨੰਬਰ 4 ਅਤੇ 5 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਚਾਉ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਜ਼ਖਮਾਂ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਵਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਰੂਈ ਨਾਲ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਖੂਨ ਨਿਕਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜ਼ਖਮ 12 ਘੰਟੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

45. ‘ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਐਵੀਡੈਂਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਟ੍ਰੀਟੀਜ਼’ ਵਿੱਚ, ਜੇਰੇਮੀ ਬੈਂਥਮ, ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫਿਲਾਸਫਰ ਨੇ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਅਧਿਆਇ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਿੱਧ ਸਬੂਤ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨਤੀਜੇ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਤੱਥ ਵਿਚਾਰਣਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

a) ਫੈਕਟਮ ਪ੍ਰੋਬੰਡਮ, ਜਾਂ ਕਹੋ, ਮੁੱਖ ਤੱਥ (ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; &

b) ਫੈਕਟਮ ਪ੍ਰੋਬੰਸ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਤੱਥ (ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਫੈਕਟਮ ਪ੍ਰੋਬੰਡਮ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)।

46. ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਟੈਸਟਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੋਟੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

1. ਹਾਲਾਤ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜਤਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ;

2. ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋਣਾ;

3. ਹਾਲਾਤ, ਜੇਕਰ ਸੰਚਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਚੇਨ ਇੰਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ

ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ; ਅਤੇ

4. ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵੱਧ ਪਰਿਕਲਪਨਾ, ਪਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਰਹੋ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਦ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸੰਭਵ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਇੱਕ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ.

47. ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਵਾਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕੇ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋਵੇ।

48. ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਸਾਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (1984) 4 SCC 116, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ:

"152. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੁਭਾਵ, ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਬੂਤ ਬਾਰੇ ਹਨ ਜੋ ਸਿਰਫ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮੌਲਿਕ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਫੈਸਲਾ ਹਨੁਮੰਤ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [ਏਅਰ 1952 ਐਸ.ਸੀ. 343 : 1952 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1091 : 1953 ਕ੍ਰਿ ਐਲ.ਜੇ 129] ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਤੁਫੈਲ (ਉਰਫ) ਸਿੰਮੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [(1969) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 198 : 1970 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 55] ਅਤੇ ਰਾਮਗੋਪਾਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [(1972) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 625 : ਏਅਰ 1972 ਐਸ.ਸੀ. 656]। ਹਨੁਮੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਹਾਜਨ, ਜੇ. ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ [ਏਅਰ 1952 ਐਸ.ਸੀ. 343 : 1952 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1091 : 1953 ਕ੍ਰਿ ਐਲ.ਜੇ 129] :

ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਵਧੀਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਅਜਿਹੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਸੰਗਤ ਹੋਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਇੱਕ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਣ ਜੋ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇੰਨੀ ਪੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਕਾਰਣ ਨਾ ਛੱਡੇ ਅਤੇ ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

153. ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਗਹਿਰੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ:

(1) ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ 'ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ' ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ 'ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ' ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ' ਅਤੇ

"ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ" ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਆਕਰਣਿਕ ਬਲਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਸਹਾਬਰਾਓ ਬੋਬਾਡੇ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ [(1973) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 793 : 1973 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1033 : 1973 ਕ੍ਰਿ ਐਲ.ਜੇ 1783] ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ : [ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੈਰਾ 19, ਪੰਨਾ 807 : ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) ਪੰਨਾ 1047]

ਜ਼ਰੂਰ, ਇਹ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ' ਅਤੇ 'ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ' ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕ ਦੂਰੀ ਲੰਬੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਸਪਸ਼ਟ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

(2) ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਜੋ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਸੰਗਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਲਪਨਾ 'ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ,

(3) ਹਾਲਾਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ,

(4) ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਇੱਕ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਿਪੋਥੈਸਿਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ

(5) ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੰਨੀ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਕਾਰਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਨਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਖਾਵੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

154. ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸਕੀਏ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਿਧਾਂਤ, ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪੌਂਚਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

49. ਵਿਲੀਅਮ ਵਿਲਸ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਬੰਧ ਵਿੱਚ ਟੀ. ਅਤੇ ਜੇ.ਡਬਲਿਊ. ਜਾਨਸਨ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ 1872 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਸਿੱਧੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਪੱਸ਼ਟ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਤੱਥ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ?"

ਸ਼ਬਦ PRESUMPTIVE ਅਕਸਰ CIRCUMSTANTIAL EVIDENCE ਦੇ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਇਹ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ "ਧਾਰਣਾ," ਐਕਸ ਵਾਈ ਟਰਮਿਨੀ, ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਆਯਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ "ਧਾਰਣਾਤਮਕ," ਜਦੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਅਤੇ ਧਾਰਣਾਤਮਕ ਸਬੂਤ, ਇਸ ਲਈ, ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਵਜੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ।

ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਅਸਰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਇਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਣਾ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਅਤੇ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ,
ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਪਨੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣ ਜਾਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ,
ਉਸ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ;

ਤਰਕ ਦਾ ਢੰਗ ਉਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰੀਡਕਸ਼ੀਓ ਐਡ
ਐਬਸਰਡਮ ਦੁਆਰਾ ਹੈ।"

50. ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਸੈਟਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ
ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚਅਨੁਮਾਨਿਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਮਾਨ ਸਥਾਪਿਤ ਤੱਥਾਂ
ਤੋਂ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ
ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਚੇਨ ਪੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹੀਕੇਵਲ
ਇਸ ਅਟੱਲ ਨਤੀਜੇ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਕੇਲਾ ਹੀ ਹੈ
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕਰਤਾ। ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਜੋ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ
ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਯਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗਤ
ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ
ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ

51. ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ 24.01.2010 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੱਸ
ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁਕਤ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਮਰਜੀ ਨਾਲ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ (ਬੰਕਾ) ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੁਕਾਏ ਸਨ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨਸਥਾਂ ਸਮੇਤ ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਕਲ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਗੱਲ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਥਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਗੱਲ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਚਾਨਕ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਏਹਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਖੋਜ ਦੇ ਪੰਚਨਾਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੋ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-2, ਛਤਰਪਾਲ ਰੈਦਾਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣਿਆ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੋਰਨਿਕਡਰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਝਾੜੀ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ (ਬੰਕਾ) ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਕੱਢੇ। ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਦੋ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪੰਚਨਾਮਾ ਐਕਸ. 5 ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਨੂੰ ਸੇਰੋਲੋਜੀਕਲ ਟੈਸਟ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇਸ ਟੁਕੜੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ, ਅਰਥਾਤ, ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ. ਅਸੀਂ ਸਮਝਾਵਾਂਗੇ ਹੇਠਾਂ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ।

52. ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"27. ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਹਿੱਸਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਇਸ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੋਜਿਆ

ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

53. ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਇਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਸ ਥਾਂ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਲੁਕਾਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਜੋ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਹ ਦੋ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੁਲਾਉਣਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਦੋ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਲੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਦੋ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹਾਂ (ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ) ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਬੋਲੇ ਗਏ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਇਕ ਖਾਸ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਦੋ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹਾਂ (ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ) ਨਾਲ ਉਸ ਖਾਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਖਾਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਜਾਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਸਤੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਸੋਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧੂਰੀ ਹੈ।

54. ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਲਈ ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਣਿੱਛਣਯੋਗ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬੋਲੇ ਗਏ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਸਨ। ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਹੈ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਗੁੰਮ ਹੈ ਉਹ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਲੇਖਕਤਾ ਹੈ। ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਪੀਡਬਲਯੂ-2, ਛਤਰਪਾਲ ਰੈਦਾਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਪੰਚ ਗਵਾਹ, ਨਾਮਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਾਵੇਂ ਉਪਲਬਧ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਹੀ ਬਚੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਚੇਤ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੇ ਸਵਤੰਤਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਖੋਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਨਾਕਾਬਲ ਭਰੋਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਉਸ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੋਜ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

55. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਹਿ ਸਕੀਏ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ।

56. ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀਆਂ

ਸਮਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਔਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪੀਡਬਲਿਊ-7, ਯੋਗੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਦਸਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਉਹ ਪੰਚਨਾਮਾ ਅਧੀਨ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਆਸ਼ਵਸਤ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ (ਐਕਸ.5) ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਖੋਜ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੌਰ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਠੀਕ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ, ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਠੀਕ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬੱਧਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦਾ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ।

57. ਆਓ ਦੇਖੀਏ ਕਿ 24.01.2010 ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਡਿਸਕਵਰੀ ਪੰਚਨਾਮਾ (ਐਕਸ.5) ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:

"ਅੱਜ 24.1.2010 ਨੂੰ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਮਾਨੰਦ ਉਰਫ ਨੰਦਲਾਲ ਭਾਰਤੀ ਪੁੱਤਰ ਸਵਰਗੀ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਰੇ, ਨਮਦਾਰ ਪੁਰਵਾ, ਹੈਮਲੇਟ- ਅਮੇਠੀ, ਅਸਲ ਵਾਸੀ- ਪਿੰਡ- ਬਸਾਧੀਆ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ- ਈਸਾਨਗਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ- ਲਖੀਮਪੁਰ ਖੇਰੀ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ, ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ- ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫ਼ਸਰ ਯੋਗੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਮਰਾਹ ਐਸ.ਐਸ.ਆਈ. ਸ੍ਰੀ ਉਮਾ ਸ਼ੰਕਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਐਸ.ਆਈ. ਸ੍ਰੀ ਨੰਦ ਕੁਮਾਰ; ਕੋ. 374 ਮੋ. ਉਸਮਾਨ, ਕੋ. 598 ਪ੍ਰਭੂ ਦਿਆਲ, ਕੋ. 993 ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਕੋ. 394 ਸ਼ਰਵਣ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ; ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇਕਬਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗਦਿਆਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ, "ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਬਣਨ ਲਈ ਅਤੇ ਕੰ. ਮੰਜੂ ਦੀ/ਦੋ ਕੰਹੈਯਾ, ਵਾਸੀ ਪਕੜੀਆ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ- ਤੰਬੌਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ- ਸੀਤਾਪੁਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਤਾਰਤ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਬਾਂਕੇ ਅਤੇ ਪੈਂਟ-ਸ਼ਰਟ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਖੂਨ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਪਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਰ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਮੈਂ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬਰਾਮਦ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।" ਕਤਲ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ- ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫ਼ਸਰ ਯੋਗੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਉਪਰੋਕਤ ਹਮਰਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਜੀਪ ਯੂਪੀ704ਜੀ0326 ਨਾਲ ਚਾਲਕ ਰਾਜ ਕਿਸ਼ੋਰ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਮਾਨੰਦ ਉਰਫ ਨੰਦਲਾਲ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਮੰਜ਼ਿਲ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ, ਵੀਡੀਓ ਰਪਤ ਨੰ.- 7 ਸਮਾਂ 07.15…"

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

58. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-7, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਮਾਰਾਂਗੇ, ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"ਜਨਵਰੀ 2010 ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫ਼ਸਰ ਵਜੋਂ ਕੋਤਵਾਲੀ ਧੌਰਹਰਾ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ। 22.1.10 ਨੂੰ, ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਨੇ ਚਿੱਕ, ਰਪਤ ਨੂੰ ਕਾਪੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਚਿੱਕ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਐਚ. ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਧਨੀਰਾਮ ਵਰਮਾ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਕੇਸ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਸ਼ੰਭੂ ਰੈਦਾਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ…" ਉਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ; ਜਿਸ 'ਤੇ ਐਕਸਿਬਿਟ ਕਾ-6 ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਨੇ ਅਹਿਮਦ ਹੁਸੈਨ ਅਤੇ ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਦੇ ਸੁਣੀ-ਸੁਣਾਈ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। 23.1.10 ਨੂੰ, ਮੈਂ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਕਸ਼ਤਰਾ ਪਾਲ, ਰੁਸਤਮ ਰੈਦਾਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। 24.1.10 ਨੂੰ, ਮੈਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਮਾਨੰਦ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ - ਉਹ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕਤਲ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਤਲ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਬਾਂਕੇ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ; ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸੀਲ-ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਮੈਮੋ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਐਕਸਿਬਿਟ ਕਾ-5 ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ...
[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

59. ਅਸੀਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-6, ਉਮਾ ਸ਼ੰਕਰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਝਾਤ ਪਾਵਾਂਗੇ, ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬਹਜਿਆਮ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਚੌਕੀ ਇੰਚਾਰਜ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-6 ਨੇ ਵੀ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ:

"24.11.2010 ਨੂੰ, ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ-ਧੌਰਹਰਾ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ, ਰਾਮਾਨੰਦ ਪੁੱਤਰ ਗੋਬਰੇ ਰਿਓ ਨਾਮਦਾਰ ਪੁਰਵਾ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ-ਧੌਰਹਰਾ, ਪਿੰਡ ਬਸਾਧਿਯਾ ਦਾ ਵਾਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ- ਈਸ਼ਾ ਗਨੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ- ਖੇਰੀ, ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 49/10 ਅਧੀਨ 302 ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਮਾਨੰਦ ਉਰਫ ਨੰਦਲਾਲ ਭਾਰਤੀ, ਦਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਦੋਸ਼ੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਐਸ.ਆਈ. ਨੰਦ ਕੁਮਾਰ, ਕੋ. ਮੋ. ਉਸਮਾਨ, ਕੋ. ਪ੍ਰਭੂ ਦਿਆਲ, ਕੋ. ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੋ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕੁਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਰਦ ਲੌਕਅੱਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੰਚਾਰਜ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਕਤਲ ਦੀ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਪੈਂਟ-ਕਮੀਜ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਵਰ ਕਰਵਾਏਗਾ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੇ, ਕਤਲ ਦੀ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ, ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਅਨੁਯਾਇਯਾਂ ਅਤੇ ਬਲ ਨਾਲ, ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਮਾਨੰਦ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਜੀਪ 'ਤੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ~ ਜੀ.ਡੀ. ਨੰਬਰ 7 ਸਮਾਂ 7:15 ਐਮ ਮਿਤੀ 24.01.2010. ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਾਮਦਾਰ ਪੁਰਵਾ, ਹੈਮਲੈਟ- ਅਮੇਠੀ ਦੇ ਵਾਸੀ ਛਤਰਪਾਲ ਪੁੱਤਰ ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪੁੱਤਰ ਅਸ਼ਰਫੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ।"

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ]

60. ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ। ਮੂਲ ਪੰਚਨਾਮਾ (ਐਕਸ.ਐਚ.5) ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀਡਬਲਿਊ-7, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-6, ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਠੀਕ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਛੁਪਾਉਣ ਦੇ ਲੇਖਕਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੇ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ।

61. ਹੋਰ, ਪੀਡਬਲਯੂ-6, ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-7, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਚਨਾਮਾ (ਐਕਸ.ਐਚ.5) ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਾਂਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ-6) ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਆ ਗਿਆ।

62. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਮੁਰਲੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ (2009) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 417 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"34. ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਸੁਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਸੈਟਲ ਹੈ। ਜੋ ਸੁਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਬੂਤ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਪੰਚਾਂ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ....."

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

63. ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਲੇਖਕਤਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ।

64. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

(1) ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ;

(2) ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ;

(3) ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ

(4) ਜਿੰਨੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਉਹ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ – ਮੋਹਮਦ ਇਨਾਯਤੁੱਲਾਹ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1976) ਐਸ.ਸੀ. 483 ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਲਈ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ –

ਅਰਜ਼ੀ ਲਈ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ -

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ$_{NONE}$

ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ - $_{NONE}$ਈਰਾਭਦਰਪਾ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ$_{NONE}$: ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1983) ਐਸ.ਸੀ. 446"$_{NONE}$

65. ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦੇਓਮਨ ਉਪਾਧਿਯਾਯ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1960) ਐਸ.ਸੀ. 1125 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ-71 ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ:

"71. ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕੀਤੀ ਹੈ: (1) ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾ ਕੇ ਖਤਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ (2) ਉਹ ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੇਵਲ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਖੋਜ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਸੀ। ਉਹ ਬਿਆਨ ਇਕਾਰਣਾਤਮਕ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ: 'ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਤੇ ਇਸ ਖਾਨ ਦੇ ਖੱਡ ਵਿੱਚ ਧੱਕਿਆ', ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦਾ ਸਰੀਰ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਖੱਡ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਣ ਕਾਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ।"

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

66. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪੁਲੁਕੁਰੀ ਕੋਟਾਇਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1947 ਪੀ.ਸੀ. 67 ਵਿੱਚ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਲੋਕਸ ਕਲਾਸਿਕਸ ਬਣ ਗਏ ਹਨ,

ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"10. ...ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ “ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ” ਨੂੰ ਉਸ ਵਸਤੂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਜੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਉਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਵਸਤੂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਅਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਵਰਤੋਂਕਾਰ ਜਾਂ ਉਤਪਾਦਿਤ ਵਸਤੂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਖੋਜੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਸਟਡੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿ “ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ ਵਿੱਚ ਲੁਕਾਈ ਗਈ ਚਾਕੂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ” ਚਾਕੂ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ; ਚਾਕੂ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਖੋਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਕੂ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲੁਕਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚਾਕੂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਖੋਜੀ ਗਈ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੇ ਜਾਣ “ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਨੇ ਏ ਨੂੰ ਛੁਰਾ ਮਾਰਿਆ” ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਚਾਕੂ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

67. ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਜੋ ਉਭਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ “ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ”। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਬਿਆਨ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਪੰਚਨਾਮਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ। ਸਿਰਫ ਖੋਜ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹਥਿਆਰ ਖੋਜਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਲੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਲੁਕਾਉਂਦਾ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਖੋਜਿਆ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਹ ਮਾਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਵਰਤਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਜੋ ਉਭਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਪੰਚਨਾਮਾ ਐਕਸ.32 ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪੰਚਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ “ਦੋਸ਼ੀ ਰੋਘਾਦਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਾਸੀ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ”।

68. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਜੋ ਉਭਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ “ਮੈਂ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕਤਲ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ”।ਬਿਆਨ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਜਾਂ ਸੁਝਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਛੁਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਪਸ਼ਟ ਬਿਆਨ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਖੋਜ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦਾ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਛੁਪਾਉਂਦਾ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਖੋਜਿਆ, ਉਹ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਸੀ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਬਾਰੇ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏਗਾ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

69. ਦੁੱਧ ਨਾਥ ਪਾਂਡੇ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1981) ਐਸ.ਸੀ. 911, ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫ ਤੋਂ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਖੋਜ ਦਾ ਸਬੂਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਉਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ। ਰਿਕਵਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੇ ਲੇਖਕਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਅਸਪਸ਼ਟ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਥਿਆਰ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

70. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਜੋ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਵਜੋਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਪੰਚਨਾਮਾ (ਐਕਸ.5) ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

71. ਜੇ ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-2, ਛਤਰਪਾਲ ਰੈਦਾਸ, ਪੁੱਤਰ ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਰੈਦਾਸ ਨੇ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-2, ਛਤਰਪਾਲ ਰੈਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਉੱਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਚੁੱਪ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਯਾਨੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-6 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-7 ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

72. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਬੋਧਰਾਜ ਉਰਫ ਬੋਧਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਹੈ:

"18. .....ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 27 ਅੱਜ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਲੋੜ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਜੀਬ ਨਤੀਜੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮੁੱਲਵਾਨ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਪਰਾਧ ਕਰਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਮੂਲ ਵਿਚਾਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖੋਜ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਤੱਥ ਖੋਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਖੋਜ ਇਹ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਦੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੱਚ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪੁਲੁਕੁਰੀ ਕੋਟਾਇਆ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ [AIR 1947 PC 67 : 48 Cri LJ 533 : 74 IA 65] ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ "ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ" ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਪਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਦੇਖੋ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦਾਮੂ ਗੋਪੀਨਾਥ ਸ਼ਿੰਦੇ [(2000) 6 SCC 269 : 2000 SCC (Cri) 1088 : 2000 Cri LJ 2301].) ਬੇਸ਼ੱਕ, ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਜੋ “ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨਾਲ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ”। ਪਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਕੱਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਹ ਬੇਸਮਝ ਜਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਸੀ, ਦਿੱਤੀ ਗਈ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।"
[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

73. ਸ੍ਰੀ ਉਪਾਧਯਾਯ, ਰਾਜ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਖੋਜ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਵੀ, ਇਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਏ.ਐਨ. ਵੈਂਕਟੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ, (2005) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 714 ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ:

"9. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੇ ਅਧੀਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਦੇ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਬੂਤ, ਸਿੰਪਲੀਸਿਟਰ, ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿੱਥੇ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ, ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ) [(1979 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 90 : 1979 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 656 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1979 ਐਸ.ਸੀ. 400] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ (ਐਕਸ. ਪੀ-15 ਅਤੇ ਪੀ-16) ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈਧਾਰਾ 8....." [ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

74. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਾ ਸੁਰ ਛੇੜਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ, ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਤਲ ਲਈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਵਾਂਗ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਹਾਲਾਤ ਵਜੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ, ਸਿੱਧ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਨਾਲ, ਵਿਚਾਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਬੂਤ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ।

75. ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ।

ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਬੂਲਨਾਮਾ

76. ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ 23.01.2010 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਵੇਰੇ 9:00 ਵਜੇ ਕੇ ਕਰੀਬ ਪੀਡਬਲਿਊ-3, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਹਾਂਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਮੰਗੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-3, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਹਾਂਸ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗਦਿਆਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸੰਗੀਤਾ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-3, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਹਾਂਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਰ ਧੀਆਂ ਵਿਜ਼. ਤੁਲਸੀ, ਲਕਸ਼ਮੀ, ਕਾਜਲ ਅਤੇ ਗੁੱਡੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੀਡਬਲਿਊ-3, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਹਾਂਸ ਅੱਗੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਥਿਤ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ

ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 23.01.2010 ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਆਦਮੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਵੇਰੇ 9:00 ਵਜੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-3, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਹਾਂਸ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਨੇ ਜੋ ਮੁੱਖ ਖਾਮੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 22.01.2010 ਨੂੰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰਾਇਦਾਸ (ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾਕਰਤਾ) ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊ-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰਾਇਦਾਸ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.) ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹੀ ਸੀ। ਜੇ 22.01.2010 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਯਾਦੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਘਰ ਜਾਣ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 22.01.2010 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਠਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਾਧੂ ਨਿਆਂਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ PW-3, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਹੰਸ 23.01.2010 ਨੂੰ ਮਨਘੜਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

77. ਇਹ ਵੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤੀ ਬਿਆਨ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ 22.01.2010 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 06:30 ਵਜੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-4, ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ, ਪੁੱਤਰ ਪਾਂਚੂ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-4, ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਉਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-4, ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਵੇਰੇ 06:30 ਵਜੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਦਾਲਤੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਸਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ-4, ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦੂਜਾ ਅਦਾਲਤੀ ਬਿਆਨ? ਅਭਿਯੋਗ ਸਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਤੇ ਤਿੰਨ ਵੱਖਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰਾਇਦਾਸ (ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾਕਰਤਾ) ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀਏ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 06:30 ਵਜੇ ਦੌਰਾਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-2, ਛਤਰਪਾਲ ਰਾਇਦਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀਏ ਜਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 07:00 ਵਜੇ ਦੌਰਾਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਪੀਡਬਲਿਊ-4, ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀਏ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 06:30 ਵਜੇ ਦੌਰਾਇਆ ਸੀ। ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 06:30 ਐਮ.ਐਮ. ਤੋਂ 07:30 ਐਮ.ਐਮ. ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤਿੰਨ ਵੱਖਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ। ਇਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਜੋ ਪੀਡਬਲਿਊ-4, ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਧੌਰਹਰਾ ਤੋਂ 6-7 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਰਸਤਾ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ-4, ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਵੀ ਇਕ 'ਗੋਟ ਅੱਪ' ਗਵਾਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤੀ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪੀਡਬਲਿਊ-1, ਸ਼ੰਭੂ ਰਾਇਦਾਸ (ਐਕਸ.ਐਚ.1) ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਵੱਲ ਮੁੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਘਟਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਰਾਤ ਦੇ 02:00 ਵਜੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਚੱਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਤ ਦੇ 02:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਰਾਮਾਨੰਦ ਨੂੰ ਚਾਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਰਾਮਾਨੰਦ ਲਗਾਤਾਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। [ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ]"

78. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2, ਛਤਰਪਾਲ ਰਾਇਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ, "ਮੈਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 07:00 ਵਜੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਚਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਰਾਮਾਨੰਦ ਰਾਹੀਂ ਪਤਾ ਚਲਿਆ। ਰਾਮਾਨੰਦ ਸਵੇਰੇ 07:00 ਵਜੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਅਕੇਲਾ ਸੀ। ਰਾਮਾਨੰਦ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੜ ਰਹੇ ਸਨ; ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਤੇ ਸ਼ੰਭੂ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੈਦਲ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਰਾਮਾਨੰਦ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਤੇ ਸ਼ੰਭੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਬੁਝਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਮਾਨੰਦ ਇੱਥੇ ਬੈਠਾ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ

ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਰਾਮਾਨੰਦ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ, ਸ਼ੰਭੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨਾਲ ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਥਾਣੇ ਗਏ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਲੱਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ 8-9 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਥਾਣੇ ਲਿਜਾਇਆ।"

79. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 23.01.2010 ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2 ਅਗੇ ਅਤੇ 22.01.2010 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 06:30 ਵਜੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-4 ਅਗੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 24.01.2010 ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਵਰਗੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ। ਜਿਵੇਂ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 22.01.2010 ਦੀ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਯਾਦੀ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ 22.01.2010 ਅਤੇ 24.01.2010 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਬਾਹਰੀ ਨਿਆਇਕ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ 24.01.2010 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜੋ ਕਿ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਹੈ।

80. ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਕੀਤੇ। ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਦੋ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਨਿਆਇਕ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਨਿਆਇਕ। ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਰੀ ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਰੀ ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਜੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅੱਗੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਉਸਦੀ ਨਿਜੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਅਧੀਨ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੈ ਪਰ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 164 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਬਾਹਰੀ ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦੇ ਹਨ: (i) ਕੀ ਉਹ ਸਵੈਚਾਸ਼ੀਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ? ਅਤੇ (ii) ਕੀ ਉਹ ਸੱਚੇ ਹਨ? ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਲੋਭਨ, ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਦੁਆਰਾ ਹੋਇਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, (1) ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, (2) ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ (3) ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਹੈ, ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਕਾਰਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹ ਕੋਈ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੁਰਾਈ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਓ ਜਾਂ ਬਚੋ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ. ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਸਵੈਇੱਛਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਦੀ ਫਿੱਟ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਸਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ, ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਜਿਸਦਾ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਅਥਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਕਾਰਵਾਈ. ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਣਇੱਛਤ, ਜੇਕਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ, (a) ਵਿੱਚ ਚਾਰਜ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਜਾਂ (ਬੀ) ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਦਾ ਅਧਿਕਾਰ; ਜਾਂ (c) ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਜੋ ਉਸ ਲਈ ਵਾਜਬ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ, ਉਹ ਕੋਈ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਬਚੇਗਾ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਬੁਰਾਈ। ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਸਵੈਇੱਛਤ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤੇ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ. ਕਾਨੂੰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਕਬਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਇਹ ਸੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਅਤੇ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੈ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇਕਰ ਏ. ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਸਵੈਇੱਛਤਤਾ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਬੂਲਨਾਮਾ, ਅਦਾਲਤ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇ।ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਇਕਬਾਲ, ਉਹ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਅਜਿਹੇ

ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ। ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨਾ ਸਵੈਇੱਛਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਕਾਰਕ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕਾਰਕ, ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ a ਧਮਕੀ, ਭਰਮਾਉਣ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੀ ਰਾਏ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਭਰਮਾਉਣ, ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਵਹਿੰਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਦੇਖੋ ਆਰ.ਵੀ. ਵਾਰਵਿਕਸ਼ਾਲ: (1783) ਲੈਸਚ 263)]. ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਏ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਜੇਕਰ ਤੱਥ ਹਨ ਕਬੂਲ ਕੀਤੇ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨਾ, ਜੇਕਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਇੱਕ ਅਣਇੱਛਤ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਇੱਛਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ. ਇਸ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਣਇੱਛਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ. ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਇੱਕ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਧਮਕੀ, ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਉਕਸਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਾਅਦਾ ਅਤੇ ਧਮਕੀ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, a ਜੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ. (ਵੁੱਡਰੋਫ ਐਵੀਡੈਂਸ, 9ਵੀਂ ਐਡ. ਪੰਨਾ 284 ਦੇਖੋ)।ਇੱਕ ਵਾਅਦਾ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ, ਵਿਕਲਪਕ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਧਮਕੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਚੁੱਪ-ਵਿਕਲਪਕ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀ ਹੈ ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਲਾਭ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ, ਘਟਾਓ ਜਨਰਲ ਇੱਕ ਝੂਠੇ ਇਕਬਾਲ ਦੀ ਅਣਚਾਹੀਤਾ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਥਿਤੀ; ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੌਜੂਦਾ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਥਿਤੀ, ਦੀ ਆਮ ਅਣਚਾਹੇਤਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਧਮਕੀ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕਬਾਲ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ, ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੋਂ ਨਿਯਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਜੋ ਹਨ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰੇਰਣਾ, ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਗਲਤ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਵਾਅਦਾ ਆਦਿ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਮੁਨਾਸਬਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਜਾਂ ਕਿਸ ਮਾਪ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ, ਵਾਅਦਾ ਜਾਂ ਧਮਕੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹ ਕਰੇਗਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬੁਰਾਈ ਤੋਂ ਬਚੋ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਇਕਬਾਲ ਭਾਗ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ 'ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ' ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਓ। (ਦੇਖੋ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਰਾਮ, (2003) 8 SCC 180)

81. ਇੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ, ਜੇਕਰ ਸਵੈਚਛਿਕ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਠੀਕ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਤੱਥ ਵਾਂਗ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕੀਮਤ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਵਾਂਗ, ਉਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਨਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਉਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੱਖਪਾਤ ਰਹਿਤ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਭਿਆ ਜਾਂਦਾ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮੋਟੀਵ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਬੋਲੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਸਪਸ਼ਟ, ਇਕਸਪਾਰ ਅਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਜੋ ਇਸ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਉੱਤੇ ਸਖਤ ਪਰੀਕਿਆ ਅਧੀਨ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਦੀ ਪਰੀਕਿਆ ਪਾਸ ਕਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

82. ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਬੂਤ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਭਿਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਬੂਤ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਵੈਚਛਿਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਜਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਸਵੈਚਛਿਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

83. ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਸਹਾਦੇਵਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ, (2012) 6 SCC 403, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ:-

"15.1. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [1996] ਸੁਪ (4) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 259 : 1996 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 59 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਦਾਂਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 265, ਪੈਰਾ 10)

"10. ਇੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਫਿਤਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪਰਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਇਸਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।"

x x x x

"15.4. ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਆਯਾਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਿਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਰਾਮ [(2003) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 180 : 2003 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1955] ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 192, ਪੈਰਾ 19)

"19. ਇੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ, ਜੇਕਰ ਸਵੈਚਛਿਕ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਤੱਥ ਵਾਂਗ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮੁੱਲ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਵਾਂਗ, ਉਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ ਕਿ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 192, ਪੈਰਾ 19)

"19. ... ਅਜਿਹਾ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੱਖਪਾਤ ਰਹਿਤ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦਾ ਮੋਟੀਵ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ..."

x x x x

"15.6. ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ." [(2010) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 604 : (2011) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 79] ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 611, ਪੈਰਾ 29-30)

“29. ਇਹ ਕੋਈ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ

ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [ਵੇਖੋ ਥਿੰਮਾ ਅਤੇ ਥਿੰਮਾ ਰਾਜੂ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ [(1970) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 105 : 1970 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 320], ਮੁਲਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ [ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1959 ਐਸ.ਸੀ. 902 : 1959 ਕ੍ਰਿ ਐਲ.ਜੇ. 1219], ਸਿਵਾਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ [(2006) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 714 : (2006) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 470] (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੈਰਾ 40 ਅਤੇ 41 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਪੈਰਾ 41 ਅਤੇ 42), ਸ਼ਿਵ ਕਰਮ ਪਾਇਸਵਾਮੀ ਤੇਵਾਰੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ [(2009) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 262 : (2009) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1307] ਅਤੇ ਮੋਹਦ. ਆਜ਼ਾਦ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ [(2008) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 449 : (2009) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1082]]""

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

84. ਇਹ ਅਚਰਜ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸਵੈਚਛਿਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਇਹ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਇਸਨੂੰ ਸਵਤੰਤਰ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਹਰ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਦਨ ਗੋਪਾਲ ਕੱਕੜ ਬਨਾਮ ਨਵਲ ਦੁਬੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (1992) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 204, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, (1977) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 452, ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਮੰਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਹਰ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਇਹ ਮੰਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਚ ਉੱਲੇਖਿਤ ਹਰ ਇੱਕ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

85. ਉਪਰੋਕਤ ਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪਰਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਤਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤੀ ਬਾਹਰੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਤੰਤਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਕਸਦ

86. ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਮਕਸਦ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ਮੰਦ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਬੇਤਾਬ ਸੀ। ਮੰਜੂ ਖੁਦ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਦੌਰਾਨ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਵੀ ਮੰਗਣੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਗਣੀ ਦੀ ਰਸਮ ਨੂੰ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 307 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ 'ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਰੋਧ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ 'ਚ, ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸੰਗੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਘਟਨਾ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਰਾਤ ਨੂੰ.

87. ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਪ੍ਰਦਾ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਮਾਮਲਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਮੋਟੀਵ ਵੱਡੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮੋਟੀਵ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਸਿੱਧ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ

ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟੀਵ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਥਰਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਵਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟੀਵ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਇਲਜ਼ਾਮਯੋਗ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਕੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਹੋਰ ਇਲਜ਼ਾਮਯੋਗ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੋਟੀਵ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ।

88. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਬੰਧ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਬਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਭੂਤਕਾਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਮੰਗਣੀ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੇ ਕਗਾਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਮੰਗਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਮੇਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਸਹਿਮਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਨ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਮੰਗਣੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਨੇ ਹੰਗਾਮਾ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਨਿੱਜੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮੰਜੂ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਈਏ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਗੀਤਾ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਬਸ ਔਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਮੋਟੀਵ ਨੂੰ ਅਕੇਲੇ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ।

89. ਸੰਪਤ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਗਿਰੀ, (2012) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 124, ਫੈਸਲਾ 02.03.2012 ਨੂੰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“29. ਐਨ.ਜੇ. ਸੁਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜ [(2004) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 346 : 2004 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) ਸੁਪ 85] ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਕਸਦ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨੀ ਗਈ ਇੱਕੋ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਕਸਦ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਭਲੀਭਾਂਤ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਅਟੱਲ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਕਸੂਰੀ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇ।

30. ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ [(2010) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 747 : (2010) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1469] ਅਤੇ ਰੁਕਿਆ ਬੇਗਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ [(2011) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 779 : (2011) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 488 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2011 ਐਸ.ਸੀ. 1585] ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਮਕਸਦ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ ਦੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸੁਨੀਲ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਟੀ., ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ [(2011) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 258 : (2012) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 543 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2011 ਐਸ.ਸੀ. 2455] . ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ: (ਸੁਨੀਲ ਰਾਏ ਮਾਮਲਾ [(2011) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 258 : (2012) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 543 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 2011 ਐਸ.ਸੀ. 2455] , ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 266, ਪੈਰਾ 31-32)

“31. ... ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਮਕਸਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

32. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ੱਕ, ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।”

31. ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੇਲੂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੇਂਥਿਲ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਉਸ਼ਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੇਂਥਿਲ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੇਲੂ ਨੇ ਉਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੇਂਥਿਲ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ

ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੇਲੂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਬੂਤ ਦੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਕਸਦ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੱਕ, ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

90. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸੀ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਕਸਦ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੱਕ, ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਜੋ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਹੋਵੇ।

91. ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਤਿਰਿਕਤ ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ੰਜੀਰ ਇਸ ਕਦਰ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਕਸਦ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਝੂਠੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕੜੀ ਵਜੋਂ

92. ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਝੂਠੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਉਸ ਭਾਗਿਆਨਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚਾਰ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਝੂਠਾ ਸਾਬਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਦੋਸ਼ਮੁਕਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸਾਬਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਨੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਝੂਠੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ੰਜੀਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕੜੀ ਹੈ।

93. ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਸਾਮਾਨਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਭਿਯੋਗ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 19.07.2013 ਨੂੰ, ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਅੱਠ ਅਭਿਯੋਗੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਤ 'ਚ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 12 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12: - ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

ਜਵਾਬ: - ਮਨੁਆ ਉਰਫ ਰਾਮਕਾਂਤ, ਕਮਲਕਾਂਤ ਅਤੇ ਰਾਮਕਾਂਤ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਸਿਯਾਰਾਮ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, & ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਸੰਗੀਤਾ ਅਤੇ ਸਿਯਾਰਾਮ ਦੀ ਧੀ ਗੁੜੀਆ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ, ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ, ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ

ਸੰਗੀਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸੀ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾਇਆ। ਸਿਯਾਰਾਮ ਦੀ ਧੀ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਮਰ ਗਈ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਰਾਮਕਾਂਤ, ਕਮਲਕਾਂਤ ਅਤੇ ਰਾਮਕਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।"

94. 14.11.2013 ਨੂੰ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 8 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8:- ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

ਜਵਾਬ:- ਮੈਂ ਬੇਕਸੂਰ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

ਜਵਾਬ:- ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਸਿਯਾਰਾਮ ਪਿੰਡ ਬਸਾਦੀਆ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ- ਧੌਰਹਰਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਬਸਾਦੀਆ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਸਿਯਾਰਾਮ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਕੇਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ, ਮੈਂ ਨਾਮਦਾਰ ਪੁਰਵਾ 'ਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਸਿਯਾਰਾਮ ਦੀ ਧੀ ਉਸ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹਾਂ ਸਨ: ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਮਰ ਗਈ। ਸਿਯਾਰਾਮ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੈਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਆਈਆਂ।"

96. ਇਹ ਅਚਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਚਾਅ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀਆਂ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਝੂਠਾ ਬਹਾਨਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਝੂਠਾ ਬਚਾਅ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਵਜੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਾਧੂ ਕੜੀ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਖਾਮੀ ਹੋਵੇ, ਉਹੀ ਇੱਕ ਝੂਠੇ ਬਚਾਅ ਜਾਂ ਝੂਠੇ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਠੀਕ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

97. ਇੱਕ ਝੂਠੇ ਬਹਾਨੇ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਕੜੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ:

(i) ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(ii) ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਚਿਤ ਬਚਾਅ ਹੈ।

(iii) ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ।

98. ਜੇਕਰ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਝੂਠੇ ਬਹਾਨੇ ਜਾਂ ਝੂਠੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਕੜੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ। [ਦੇਖੋ ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. (1984) ਐਸ.ਸੀ. 1622]

99. ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਭੁਗਤਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਬੋਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕਰੇ। ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ, 2ਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਵੌਲਿਊਮ 30, ਵਿੱਚ "ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ" ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 1164 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ "ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਕੁੱਲ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਭਾਰ, ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਅਤੇ ਮੁੱਲ, ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ

ਵੱਡੇ ਭਾਰ ਜਾਂ "ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਰ" ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਫਰੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ, ਆਖਰੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਸੰਤੁਸ਼ਟ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ, ਜਾਂ ਕਨਵਿੰਸਡ ਹੋਣਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉੱਚਾ ਟੈਸਟ ਹੈ ਨਾ ਕਿ "ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ" ਦਾ ਟੈਸਟ। "ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ" ਦਾ ਫਰੇਜ਼ ਸ਼ਾਇਦ ਚਾਰਲਸ ਆਰ. ਕੂਪਰ ਬਨਾਮ ਐਫ.ਡਬਲਿਊ. ਸਲੇਡ, (1857-59) 6 ਐਚਐਲਸੀ 746 ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ "ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ "ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਜ਼ਰੀਆ", ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਅਵਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

100. ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਫਿਰ ਵੀ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਝੂਠੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇੱਕ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕੜੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹੱਤਵਹੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਿੰਕ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ।

101. ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦੇ ਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਦੇ ਅਟੁੱਟ ਇੰਟਰਫੇਸ ਨੂੰ ਇਆਨ ਡੈਨਿਸ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਪੁਸਤਕ “ਦ ਲਾਅ ਆਫ ਐਵੀਡੈਂਸ” ਪੰਜਵੇਂ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 445 'ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

“ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਬ ਤੱਕ ਮਾਸੂਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿਰਫ ਵੱਖਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਬੂਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਜ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਲੱਭਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਹੈ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਗਲਤ ਬਰੀਤ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਵੱਧ ਬੁਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਸੂਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।”

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

102. ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਦਧਰਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਬਰੀਤ ਨੂੰ ਗਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਜੋਖਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਸੰਦ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਗ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

103. ਇਹ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਹੱਥ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਚਾਰਨ ਇੰਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ।

104. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਪਹਲੂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਅਗਲਾ ਅਨਸ਼ਾਨ ਵੀ ਉਸੇ ਗ੍ਰੰਥ “ਸਬੂਤ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ” ਪੰਜਵੇਂ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਇਆਨ ਡੈਨਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਜ 483 'ਤੇ ਹੈ:

"ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਆਂਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੱਥ-ਖੋਜਕ ਤਰਕਸੰਗਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਯਕੀਨੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਹੀ ਕੇਵਲ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੱਢੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਲਈ ਸੰਭਵ ਮਾਸੂਮ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਕੇਵਲ “ਕਾਲਪਨਿਕ ਨਹੀਂ” ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ

ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸ਼ੱਕ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਬ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਠਹਿਰਾਉਣ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਯਕੀਨੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਬੋਝ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ]

105. ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ੰਕਰਲਾਲ ਗਿਆਰਸੀਲਾਲ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ (1981) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 35 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇਖਿਆ। ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਦ੍ਧਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

"32. .....ਪਰ, ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅਸਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸੰਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ "ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਛਾਂਵ" ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ, "ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਛਾਂਵ", ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਧ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, "ਉਚਿਤ" ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਛਾਂਵ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਇਸ ਦੀ ਵਿਅਹਾਰਕ ਲਾਗੂਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਪਰੀਖਿਆ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪਿਕ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਖਾਰਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਚਿਤ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨਾਲੋਂ ਕਹੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖਤ ਹੈ।"

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ

106. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਹੀ, ਭਾਵ 22.01.2010, ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ (ਸੀ.ਐਚ.ਸੀ.) ਧੌਰਹਰਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਬ੍ਰਿਜ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਿੱਚ ਐਕਸ. 44, ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਗਰਦਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸੱਟਾਂ ਲੈਸਰੇਟਿਡ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਦੋ ਸੱਟਾਂ ਸੁਪਰਫਿਸਿਅਲ ਬਰਨ ਸੱਟਾਂ ਵਜੋਂ ਹਨ। ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਸੱਟਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਭੋਗੇ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਬਚਾਅ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਭੋਗੇ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਨਾ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਣਾ ਘਾਤਕ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

107. ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗਲਤ ਹਨ। ਸਥਾਪਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਕਰਨਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਸਥਾਪਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੱਟਾਂ ਸੁਪਰਫਿਸਿਅਲ ਜਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕੁਝ ਵਿਆਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਚਾਅ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਅਧੀਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਭੋਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਮਲਾਵਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਬੱਟ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-9, ਡਾ. ਅੰਕਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਨੰਬਰ 1,

2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਬੱਟ ਨਾਲ ਕਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-9, ਡਾ. ਅੰਕਿਤ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਭੋਗੇ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨ.

108. ਅਭਿਯੋਗ ਸਾਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਯੋਗ ਜੋ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਤਾਂ ਤਬ ਹੀ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਜੇ ਕੋਈ ਮਰਹੂਮ ਵਿਅਕਤੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਪਲਟਵਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਵੀ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਰਹੂਮ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜ ਮਰਹੂਮ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਸਨ।

109. ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਰਹੂਮ ਸੰਗੀਤਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ, ਮਰਹੂਮ ਸੰਗੀਤਾ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਲਈ ਵੀ ਏਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਆਖਿਰ ਹੋ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ।

110. ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਲਹਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਜਾਂ ਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹਾਂ ਕਿ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟਣ ਦਾ ਕੀ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮਿਸਟਰ ਐਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਰੈੱਡੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਯੋਗਤਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉੱਚ ਜਾਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਬਦਲੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਕਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

111. ਧਨੰਜ□ ਸ਼ੰਕਰ ਸ਼ੈੱਟੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (2002) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 596, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10 ਵਿੱਚ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਨਾ ਦੇਣਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋਣ ਜੋ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 10 ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅੰਸ਼ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"10. ....ਪਰ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਨਾ-ਵਿਆਖਿਆ ਤਾਂ ਤਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਾਲਾਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਾਲੀਆ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੁਖਾਜੀ ਹਿਰਾਜੀ ਬਨਾਮ ਠਾਕੋਰ ਕੁਬੇਰਸਿੰਘ ਚਮਨਸਿੰਘ [(2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 145 : 2001 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1070] ਅਤੇ ਕਾਸ਼ੀਰਾਮ ਬਨਾਮ ਮ.ਪ੍ਰ. ਰਾਜ [(2002) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 71 : 2002 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 68]. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਨਾ-ਵਿਆਖਿਆ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।"

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

112. ਮੋਹਰ ਰਾਏ ਅਤੇ ਭਰਤ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1968 ਐਸ.ਸੀ. 1281, ਇਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

"6. ....ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਦੇਣਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸੱਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਸੱਟਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।"

113. ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮਾਮਲੇ ਲਕਸ਼ਮੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, (1976) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 394, ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੋਹਰ ਰਾਏ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ:

"12. ....ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ, ਦੋ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ: (1) ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸੱਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ (2) ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ....."

"12. .....ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਝਗੜੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਨਾ-ਵਿਆਖਿਆ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਾਲਾਤ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਹੈ:

(1) ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਸਹੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ;

(2) ਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਿੰਦੂ ਉੱਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(3) ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਬਚਾਅ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ.....

115. ਮੋਹਰ ਰਾਏ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਸੱਟਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਦੇਣਾ ਇਹ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤ ਸੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹਨ,
ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਕਸ਼ਮੀ ਸਿੰਘ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬਚਾਅ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੰਸਕਰਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨਾਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤ ਸਪਸ਼ਟ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਸੱਚ ਅਤੇ ਝੂਠ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਦੀਆਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, (1990) ਕ੍ਰਾਈਐਲਜੇ 1510 ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਨਿਸਕਰਸ਼

116. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਇਲਜ਼ਾਮੀ ਸਬੂਤਾਂ ਵਜੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਇਲਜ਼ਾਮੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਲੀਅਤਾਂ ਜਾਂ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਵਿਤਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ ਸਪਸ਼ਟ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ, ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਜਾਂ ਬੇਦਾਗ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ, ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਘਿਨੌਣੀ ਕਿਸਮ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪਰਾਧ ਘਿਨੌਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜਮੀਰ ਨੂੰ ਝਿੰਝੋੜਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਿਰਫ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਸੰਕਰਲਾਲ ਗਿਆਰਸੀਲਾਲ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ - "ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਵ ਬਰਬਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਜਬੂਤ ਸ਼ੱਕਾਂ ਤੋਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬੁਣਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਇੱਛੁਕ ਹੈ"। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਅਤੇ "ਸੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ" ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੰਬਾ ਸਫਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਬੇਦਾਗ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। [ਦੇਖੋ ਆਸ਼ੀਸ਼ ਬਾਥਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, (2002) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 31]।

117. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਡੀ ਇੱਕ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿਚਕਿਚਾਹਟ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੱਥ 'ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜਾਂਚ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਸਾਈਡ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਗਵਾਹ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਔਸਤ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ, ਜੋ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ, ਬਿਨਾ ਇਹ ਸਮਝੇ ਜਾਂ ਸਮਝਣ ਦੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜੇ ਕੀ ਹੋਣਗੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪੁੱਛੇ ਗਏ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਵਕੀਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਬਚਾਅ ਵੱਲੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹਨ।

118. ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਤੋਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਰ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

119. ਇਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਗਰੀਬੀ, ਗਰੀਬੀ ਜਾਂ ਨਿਰਕਸ਼ਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਯੋਗ ਕਾਰਕ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦਾ ਵਕੀਲ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਬਚਾਅ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਾਮ ਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਕੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਚਾਅ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਚਾਅ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਜਾਂ ਵਕੀਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਪੱਧਰ ਜ਼ਰੂਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਨਿਮਨ ਉਮੀਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ, ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਵਫਾਦਾਰ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਮਹਜ਼ ਫਾਰਮਾਲਿਟੀ, ਉਥਲੀ ਜਾਂ ਵਰਚੁਅਲ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜੋ ਭ੍ਰਾਮਕ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਹੀਂ।

120. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 39ਏ ਵਿੱਚ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"39ਏ. ਬਰਾਬਰ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ।—ਰਾਜ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਦੇਵੇ, ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨਾ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।"

121. ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

"304. ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ।—

(1) ਜਿੱਥੇ, ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਮਕਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਕੀਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਰਾਜ ਦੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰੇਗੀ।

(2) ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ, ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ—

(ਕ) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਬਚਾਅ ਲਈ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ;

(ਖ) ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ;

(ਗ) ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਫੀਸ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ।

(3) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ, ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ ਤੋਂ, ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (1) ਅਤੇ (2) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟਾਂ ਅੱਗੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

122. ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਐਕਟ, 1987 ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ, ਹਰੇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਜਾਂ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।

123. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (1991) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 286, ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 13 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"13. ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 39-ਏ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜ ਗਰੀਬ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਬਾਰ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਵਕੀਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਥੋੜਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਤਜਰਬਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਬਚਾਉ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਉੱਚ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਇਹਨਾਂ ਗਰੀਬ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਬਚਾਉ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸਵੈਚਾਵਿੱਚ ਆਉਣ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਉਪਚਾਰਾਤਮਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਕ ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੇਗਾ।"

124. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਹਬੀਬੁੱਲਾ ਸ਼ੇਖ (5) ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ (2006) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 374, ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 30, 35, 38 ਅਤੇ 39 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"30. ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਖੋਜ, ਵਿੰਡੀਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਥਾਪਨਾ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ। ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਦੋਨਾਂ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਜ਼ੁਕ ਨਿਆਇਕ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਤੌਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ: ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੀੜਤ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਭਿਯੋਗ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

35. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਕਸਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ, ਅਪਰਾਧ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣ ਵਿੱਚ

ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇੱਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ. ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਜਾਣੂ ਹੈ ਦੋਸ਼ੀ, ਪੀੜਤ ਅਤੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਤਿਕੋਣਾ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਾਜ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਫ਼ਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ ਗ੍ਰਟਾ. ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਓਵਰਰਾਈਡਿੰਗ ਡਿਊਟੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਨਿਆਂ-ਅਕਸਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ"। ਨਿਆਂ ਦਾ ਯੋਗ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਹੈ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਖਾਸ ਕੇਸ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ, ਇਸਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੀ ਇਹ. ਜੇ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਬਣਨਾ ਹੈ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਏ ਦਰਸ਼ਕ ਅਤੇ ਮਹਿਜ਼ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਬਣ ਕੇ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸਰਗਰਮ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰ ਅਤੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਸਹੀ ਸਿੱਟਾ, ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਘਿਨਾਉਣੇ ਜਾਂ ਦਮਨਕਾਰੀ ਆਚਰਣ ਵੱਲ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜੋ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਮੇਲਾ ਹੋਵੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਜੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਸਟੈਂਡ ਸੁਤੰਤਰ ਨਿਰਣਾਇਕ x x x x 38. ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ. ਦੀ ਨਿਯਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨਿੰਦਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਅਤੇ ਦਿਖਾਵਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮੌਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ, ਅਨੁਕੂਲਿਤ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁਕੱਦਮਾ

39. ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕਾ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਸਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਚਿਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।"

125. ਰਾਂਚੋਦ ਮਾਥੁਰ ਵਾਸਵਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਗੁਜਰਾਤ, (1974) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 581 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਬਚਾਵ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗਰੀਬੀ ਕਦੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰ ਨਿਆਂ ਲਈ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਟਿਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣ, ਨਾ ਕਿ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਸ਼ਾਰੇ। ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ।

126. ਇਹ ਕੇਸ ਸਾਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਲਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਹ ਵਾਂਛਨੀਯ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਖੁਦ ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਸ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕਿ ਅਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪੈਨਲ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਬਚਾਉ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਦ ਹੀ ਅਸਲ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

127. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ (1978) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 544 ਵਿਚ ਦਰਜ ਮਾਧਵ ਹਯਾਵਦਨਰਾਓ ਹੋਸਕੋਟ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕੈਦੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ. ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਪੈਰੇ 14,15 ਅਤੇ 18 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

"14. ਕੈਦੀ ਲਈ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅੰਗ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ। ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਆਂ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਜਟਿਲਤਾਵਾਂ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਜਾਂਚ ਨਾਲ, ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਮਾਹਰਤਾ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸਹਾਇਕ ਮਾਹਰਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਬਰਾਬਰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਡਾਂ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ, ਐਂਗਲੋ-ਅਮਰੀਕੀ ਮਾਡਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਢਾਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਕਨੀਕ ਦੁਆਰਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰਡ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਬਰਾਬਰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪਹੀਏ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਵਕੀਲ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਨਿਆਂਵਿਦ, ਪ੍ਰੋ. ਵੈਂਸ ਆਫ ਯੇਲ, ਨੇ ਭਾਰਤ ਲਈ ਵੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ:

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਕੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਤਾਕਤਵਰ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਹੈ? ਜਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹੀ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਕੋਲ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਦੇਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਹਨ?

15. ਗਿਡੀਅਨ ਦਾ ਨਗਾਰਾ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਪਾਰ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਲੈਕ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਇੱਥੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਹ ਮਿਸਾਲਾਂ ਪਰ ਤਰਕ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਵਕੀਲ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਦ ਤੱਕ ਉਸ ਲਈ ਵਕੀਲ ਮੁਹੱਈਆ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੱਚਾਈ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ, ਰਾਜ ਅਤੇ ਫੈਡਰਲ, ਦੋਵੇਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲੜਨ ਲਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਿਤ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਲੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਲਈ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਣਾ ਇਸ ਵਿਆਪਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਆਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਵਿਲਾਸਤਾਂ। ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਕੀਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ, ਸਾਡੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੇ ਉਚਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਸੁਰੱਖਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਚ ਵਿਚਾਰ ਤਾਂ ਤਬ ਹੀ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਗਰੀਬ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਵੇ।

18. ਅਮਰੀਕਨ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਉਸ ਮੌਲਿਕ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾਲ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹਕਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਉਹਨਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ, ਪਾਵੇਲ, ਗਿਡੀਅਨ ਅਤੇ ਹੈਮਲਿਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਉੱਚਿਤ ਖੇਡ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਅੰਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਛੇਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਕੀਲ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ

ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਸੋਫਿਸਟੀਕੇਟਡ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪਲੱਸ ਲੇਖ ਨਿਰਕਸ਼ਤ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਵਿੱਚ ਉੱਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜਿਕ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ, ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਨਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿਵਾਰਯ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅੰਗ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਿੰਦਗੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਿਆਂਕਿਕ ਤੁਲਾ 'ਤੇ ਲਟਕਦੀ ਹੈ।"

128. ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਥਾਰਟੀ (ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਯੋਗ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ) ਨਿਯਮਾਂ, 2010 ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਨਿਯਮ-15, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"15. ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟਾਂ ਦੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤੋਂ।-

(1) ਜੇਕਰ ਮਾਨੀਟਰਿੰਗ ਅਤੇ ਮੈਂਟਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਇਸ ਰਾਏ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਪੈਨਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਸਥਾਨ ਅਜਿਹੇ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੂੰ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਰਾਜ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਨ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਜਿਹੇ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੀ ਮਾਣਕਾਰੀ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

129. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ (2002) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 702 ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 26 ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 302 ਅਤੇ 376(2)(ਐਫ) ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ:

"26. ਕੇਸ ਨਾਲ ਵਿਛੋੜਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕੇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਸੁਰਾਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਜਾਮਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਣ ਗਵਾਹ ਉਪਯੋਗੀ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਂਗੇ। ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਅਕਲ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਚੌਕਸ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੋ ਨੌਕਰੀ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨਾਲ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਚਿਤ ਹੈ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਧਾਗਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਜੋ ਅੰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਫੜਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਿਆਕਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਦਮ ਦਰ ਕਦਮ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਾਸੂਮ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧੀ ਵਜੋਂ ਚੁਣਿਆ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਮਨੁੱਖੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਦਿਗਧ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ 'ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ' ਸਬੂਤ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਜੋਂ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

[ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ]

130. ਨਤੀਜਤਨ, ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਆਜ਼ਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

131. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਵੀ ਨਿਪਟਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ

ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

(ਸਹਾਇਤਾ: ਮਹਿੰਦਰ ਯਾਦਵ, LCRA)

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate